
LESTIJÄRVEN KUNNOSTUKSEN ESISELVITYSHANKE

”LESTIJÄRVEN JÄRVIKARTTA”

LOPPURAPORTTI

Kaarle Kaistila

29.12.2023

Hankennumero 199399

Lestijärvi

Pirityiset

maaseuturahasto

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

---

SISÄLLYS

1. Tiivistelmä	3
2. Johdanto.....	4
3. Hankkeeseen osallistuneet tahot ja ohjausryhmä	5
4. Hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet	5
5. Vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamistarkastelu	6
6. Soveltuvien vesiensuojelutekniikoiden tarkastelu ja valinta	7
7. Tulevaisuuden toimenpiteet, ”järvikartta”	8
8. Jatkohankkeiden rahoituslähteet.....	8
9. Haastatellut asiantuntijat.....	10
10. Tiedotus.....	11
11. Kustannukset ja rahoitus.....	11
12. Tulokset ja vaikutukset.....	12
13. Toteutusoletukset ja riskit.....	13
LIITTEET:	14
LÄHTEET:	14

---

1. Tiivistelmä

Lestijärven Järvikartta -esiselvityshankkeen tavoitteena oli käynnistää Keski-Pohjanmaan maakuntajärven, Lestijärven, kunnostukseen tähtäävä hankejatkumo. Esiselvityshankkeessa arvioitiin hankkeen aikana koottujen tietojen perusteella niitä toimenpiteitä, joiden avulla järven tilaan kohdistuvaa kuormituspotentiaalia olisi mahdollista vähentää. Näiden tietojen pohjalta laadittiin kokonaissuunnitelma eli ”järvikartta” niistä toimenpiteistä, joita seuraavien vuosien ja vuosikymmenten aikana Lestijärven valuma-alueen päästöjen vähentämiseksi ja järven sisäisen tilan ylläpitämiseksi ja kunnostamiseksi tulisi tehdä. Lisäksi hankkeeseen liittyi tavoite hankesuunnitelman ja -hakemuksen laatimiseksi järvikartan ensimmäisen toimenpiteen toteuttamiseksi.

Lestijärven valuma-alueen pääasiallinen maankäyttölaji on maa- ja metsätalous. Yhdyskuntien sekä teollisuuden osuus maankäytöstä on vähäinen. Muuten verrattain harvaanasutusta seudusta erottuva merkittävä maankäyttömuoto on vapaa-ajanasutus, jota esiintyy tasaisesti ympäri järven.

Hankkeessa järveen kohdistuvan kuormituspotentiaalın tarkastelu aloitettiin erottamalla järven sisäinen sekä ulkoinen kuormitus omiksi osa-alueikseen. Sisäisen kuormituksen osalta voitiin todeta muun muassa kalaston rakenteesta saatujen tietojen perusteella, että kuormituspotentiaali on tällä hetkellä vähäinen. Tämän johdosta tarkastelu kohdistettiin selvitystyössä ainoastaan ulkoisten kuormituslähteiden hallintaan.

Järven tilaa tarkastelleessa Kolmen Vyyhti -hankkeessa 2016-2018 laaditun VEMALA-mallinnuksen mukaan järven ulkoisen kuormituksen kannalta merkittävimmät uomat ovat Lehtosenjoki ja Pappilanjoki, jotka vastaavat ravinnekuormituksen osalta noin 46 % fosfori- ja 40 % typpikuormituksesta. Koska peltomaan osuus koko valuma-alueen maapinta-alasta on suhteellisen pieni, noin 5 %, korostuu metsätalouden merkitys alueen vesiensuojelussa. Tämän johdosta tulevaisuudessa toteutettavat hankkeet päätettiin kohdentaa edellä mainittuihin jokivaluma-alueisiin.

Eräs järvikarttatyön keskeisistä tavoitteista oli paitsi arvioida eri toimenpiteiden toteutusmahdollisuuksia niin myös priorisoida näitä keskenään parhaan mahdollisen vesiensuojeluhyödyn saavuttamiseksi. Näissä toimenpiteissä päädyttiin seuraavaan hankejärjestykseen, järvikarttaan:

1. Teerinevan alueen ennallistaminen laaja-alaisena vesiensuojelukysymyksenä
2. Lehtosenjoen valuma-alueella tehtävät valunnansäätöhankkeet
3. Pappilanjoen valuma-alueella tehtävät valunnansäätöhankkeet

Keskeisenä perusteena hankejärjestykselle toimi eri asiantuntijoiden näkemykset Teerinevan kuivatusjärjestelyihin edelleen liittyvistä riskeistä Lehtosenjoen ja Lestijärviältä vedenlaadulle. Tämän perässä tulevat omina kokonaisuuksinaan Lehtosenjoen sekä Pappilanjoen valuma-alueisiin kohdistuvat yleiset suunnittelutarpeet, jotka alueen maankäyttömuotojen vuoksi kohdistuvat pääasiassa metsätalouteen.

Hankkeen tavoitteista poiketen hankkeen aikana ei laadittu hankehakemusta seuraavan suunnitteluvaiheen toteutukseen. Pääsyy tähän oli tarkoitukseen soveltuvan hakijan puuttuminen hankkeen hallinnoinnin sekä omarahoitusosuuden budjettiresurssien ratkaisemiseksi.

---

2. Johdanto

Lestijärven kunnassa sijaitseva Lestijärvi on Keski-Pohjanmaan suurin järvi, valtakunnallisesti 64. suurin järvi ja Keski-Pohjanmaan maakuntajärvi. Järvi on 13 kilometriä pitkä ja 8 kilometriä leveä, pinta-alaltaan 64,7 neliökilometriä ja valuma-alueeltaan 363 neliökilometriä. Syvyysprofiiltaan järvi on matala. Järven keskisyvyys on 3,6 metriä ja suurin syvyys 7 metriä. Lestijärvi on koko Keski-Pohjanmaan maakunnan merkittävin järvi ja edelleen varsin luonnontilainen, eikä sitä esimerkiksi säännöstellä. Järvi on myös luonnontaloudellisesti arvokas ja osa sen saarista sekä laskujoki Lestijoki on suojeltu osana NATURA-verkostoa.

Maatalouden merkitys järven kuormittajana on melko vähäinen, mikä korostaa metsätalouden kuormituksen merkitystä. Eräänä syynä tähän ovat olleet valuma-alueen metsien ja soiden ojitukset. Alueelta löytyy kuitenkin edelleen myös luonnontilaisia alueita. Lestijärvellä harjoitetaan edelleen ammattimaista kalastusta ja järvessä on hyvä muikkukanta mutta siika ei järvessä ole menestynyt. Alueella on Lestijärven kirkonkylän taajama-asutuksen lisäksi noin 500 vapaa-ajan asuntoa verrattain tasaisesti ympäri järven.

Lestijärven tilasta on tehty useita eri tutkimuksia ja selvityksiä. Näistä viimeaikaisista merkittävimpinä voidaan mainita KOLMEN VYYHTI -hankkeessa 2016-2018 tehty Lestijärven valuma-aluaselvitys sekä Jarkko Pyyluoman 2018 laatima Lehtosenjoen valuma-alueen kosteikkokartoitus.

Tällä hetkellä järvi luokitellaan ekologiselta tilaltaan erinomaiseksi ja lähes luonnontilaiseksi. Vesitalousasiantuntijoiden mukaan Lestijärvi on kuitenkin riskivesistö ja herkkä muutoksille, sillä laakeutensa (pinta-ala suhteessa keskisyvyyteen) vuoksi Lestijärveä voidaan pitää herkkänä kuormitukselle ja pilaantumiselle. Matalavesinen järvi on rehevöitymässä, mihin liittyy muun muassa kasvillisuuden lisääntyminen ja veden tummuus.

Lestijärven tilaa on seurattu vuosikymmeniä. Pitkäaikaisten kasviplanktonhavaintojen mukaan järven rehevöityminen on alkanut 1960- ja 70-lukujen vaihteessa. Keväällä 1981 Teerinevalla tapahtuneen turvetyömaan suojavallien murtumisen jälkeen alueelta purkautui merkittävä määrä turvetta ja humusta Lehtosenjoen kautta järveen, joka rasittaa edelleen järviänsä ekosysteemiä.

Tutkimustiedon lisäksi Järvikartta- hankkeessa hyödynnettiin paikallisten yhdistysten, kuntalaisten, kesäasukkaiden sekä muiden järven tilaan perehtyneiden henkilöiden osaamista. Paikalliselta ammattikalastajalta saatiin arvokasta tietoa järven kalastollisesta rakenteesta, jonka perusteella oli mahdollista arvioida muun muassa sisäisen kuormituksen merkitystä osana seuraavia suunnitelluvia vaiheita.

Vaikka järven tila on monella mittarilla tarkasteltuna hyvä, edellyttää sen nykyisen tilan ylläpitäminen sekä mahdollinen parantaminen konkreettisia vesiensuojelutoimia lähivuosien aikana. Valuma-alueen maankäyttöön liittyvien kuormitusriskien hallitsemiseksi tämä edellyttää suunnitelmallisuutta sekä oikeiden ja alueelle soveltuvien toimenpiteiden vaiheittaista toteuttamista parhaan suojeluhyödyn saavuttamiseksi.

---

3. Hankkeeseen osallistuneet tahot ja ohjausryhmä

Hankkeen tilaaja:	Lestijärven kunta
Toteutus:	Kaarle Kaistila, Tuuliruusu ympäristöpalvelut
Ohjausryhmä: (tilaajan nimittämä)	Anne Kurkela, kunnanjohtaja, pj (30.9.2022 asti) Markku Vehkaoja, vt. kunnanjohtaja, pj (17.10.2022-30.4.2023) Päivi Rautio, kunnanjohtaja, pj (1.5.-31.10.2023) Susanna Tuikka, vs. kunnanjohtaja, pj (1.11.2023 alkaen) Mirva Vilppola, ympäristösihteeri (11.1.2023 asti) Jorma Koski-Vähälä, Lestijärven kalastuskunta, khall. pj Timo Lappi, Lestijärven kotiseutuyhdistys ry Marketta Similä, Yli-Lesti -seura ry Mikko Viitasalo, Lestijokiseudun ympäristöyhdistys ry Niklas Hokka, OX2 tuulivoimayhtiö Kari Tiilikkala, professori Heikki Salonsaari, diplomi-insinööri

Aikaisemmin ”järviryhmänä” ja myöhemmin hankkeen ohjausryhmänä toiminut kokoonpano kokoontui viisi kertaa päivämäärillä 18.2.2022, 18.3.2022, 28.11.2022 sekä 2.2.2023. Näiden lisäksi ohjausryhmä kävi sähköpostikirjeenvaihtoa hankkeen aikana. Ohjausryhmäkokouksissa seurattiin hankkeen etenemistä työvaiheittain, päätettiin yleisötilaisuuden ajankohdasta, keskusteltiin ja päätettiin toimenpiteiden priorisoinnista sekä keskusteltiin seuraavien hankevaiheiden rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä.

4. Hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

Lestijärven tilaa on seurattu pitkään. Lestijärven ongelmana on herkan sisäisen tilan lisäksi valuma-alueelta tuleva hajakuormitus. Lestijärven kunnosta löytyy paljon tutkittua tietoa, mutta aikaisemmat selvitykset eivät kuitenkaan ole johtaneet kokonaisvaltaisiin kunnostus- tai ennallistamistoimiin.

Viimeisimmät päättyneet kunnostushankkeet ovat olleet Lestijärveen laskevan Lehtosenjoen suualueen lahtien Jokelanlahden sekä Kuivaniemenlahden niittäminen Vyyhti -hankkeen kunnostustoimina neljään kertaan kesinä 2015-2017. Myös Kirkonkylän rantaa niitettiin kesällä 2021. Lisäksi Lehtosenjoen kosket, lukuun ottamatta Mittametsän koskea, on kunnostettu taimien kutupaikoiksi kesinä 2014, 2017 ja 2018.

Asiantuntija-arvioiden mukaan Lestijärven tilan parantaminen ei onnistu kunnostustoimilla, jotka kohdistuvat ainoastaan järveen. Tämän vuoksi tarkastelua oli laajennettava niiden toimenpiteiden etsimiseen, joita voitaisiin toteuttaa järven valuma-alueilla järveen kohdistuvan ulkoisen kuormituksen vähentämiseksi. Tässä tarkastelussa hankkeiden mittakaavan havaittiin kasvavan niin suureksi, että lopullisessa kokonaisuudessa ei tule olemaan kysymys joistain yksittäisistä hankkeista vaan vuosia – jopa vuosikymmeniä kestävästä pitkäjänteisestä kehityskaaresta järven tilan hyväksi. Tämä tulee edellyttämään vesiensuojelutoimenpiteiden jakamista jo pelkästään

---

kustannusten hallinnan vuoksi useiksi erillisiksi toimenpidekokonaisuuksiksi, mutta koordinoitusti toisiaan tukevana erillisinä hankkeina.

Eräs keskeinen motiivi valuma-alueilla tapahtuvien vesiensuojelutöiden edistämiseksi on Teerinevan alueeseen kohdistuvat asiantuntija-arviot alueen suuresta kuormitusriskipotentialista kohdistuen Lehtosenjokeen ja edelleen Lestijärveen. Myös muilla osavaluma-alueilla on tunnistettu laajoista metsäojituksista johtuen tarpeita olemassa olevien vesiensuojelurakenteiden nykytilan tarkasteluun sekä mahdollisten muiden korkean kuormituspotentialin kohteiden tunnistamiseen.

Esiselvityshankkeen tavoitteeksi asetettiin tarkoitukseen soveltuvien vesiensuojelumenetelmien tunnistaminen, arviointi niiden soveltuvuudesta paikallisiin olosuhteisiin sekä valittuun menetelmään liittyvän seuraavan hankevaiheen suunnittelu ja rahoituksen hakeminen.

Laajojen useiden maanomistajien alueelle ulottuvien vesiensuojeluhankkeiden suunnittelu ja käytännön toteutus edellyttää teknisten kysymysten hallinnan lisäksi myös huolellista tiedotusta. Jo pelkkien suunnittelukustannusten kohdentaminen kustannustehokkaasti edellyttää vähintään alustavia tietoja hankkeen konkreettisesta toteuttamiskelpoisuudesta. Tämän vuoksi hankkeen erääksi tavoitteeksi asetettiin keskusteluyhteyden muodostaminen Lestijärven vesiensuojelun edistämistä tavoittelevien toimijoiden sekä paikallisten maanomistajien välille.

Pitkäjänteisen kunnostustyön käynnistäminen edellyttää myös rahoituslähteiden kartoittamista, tarkoitukseen soveltuvien rahoitusinstrumenttien vertailua sekä rahoituksen järjestämisen käytännön toteutusta. Tämän vuoksi esiselvityshankkeen viimeiseksi päätavoitteeksi oli asetettu rahoituksen hakeminen seuraavan toimenpidekokonaisuuden suunnitteluun tai toteutukseen. Koska tilannekuva tarvittavan hankekokonaisuuden mittakaavasta muodostui valittu vaiheittainen etenemistapa huomioiden vasta hankkeen aikana, päädyttiin tämä toimenpide rajaamaan ainoastaan seuraavan hankevaiheen suunnittelun rahoituksen hakemiseen.

Loppuraportti esitellään yleisölle hankkeen päätyttyä keväällä 2024. Samalla on mahdollista kutsua uudelleen kokoon myös maanomistajatilaisuus huomioiden edellisten tiedotus- ja keskustelutilaisuuksien koollekutsumisesta saadut opit.

5. Vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamistarkastelu

Lestijärven tilaan vaikuttavia tekijöitä on tarkasteltu tulouomakohtaisesti jo useiden kymmenien vuosien ajan. Merkittävimmät järven valuma-alueista ovat Lehtosenjoki ja Pappilanjoki, (suluissa valtakunnallinen valuma-aluenumero) ja näiden valuma-alueen kokonaispinta-ala:

- Lehtosenjoki (51.051) 133,77 km²
- Pappilanjoki (51.045) 71,73 km²

Näiden lisäksi järvellä on kolme pienempää purovaluma-aluetta

- Takalolammen va (51.042) 4,75 km²
- Itäjoen va (51.043) 14,30 km²
- Jokinevanpuron va (51.044) 12,72 km²

Eräs esiselvityshankkeessa laadittavan ”järvikartan” keskeisistä osa-alueista oli järveen kohdistuvan vesistökuormituksen tunnistaminen päästölähteittäin sekä edelleen näiden

---

kuormituslähteiden keskinäisen merkittävyyden arviointi. Paikalliset olosuhteet huomioiden tarkastelu jaettiin seuraaviin osa-alueisiin:

- Yhdyskunnat ja teollisuus
- Maatalous
- Metsätalous
- Haja-asutus
- Luonnonkuormitus
- Sisäinen kuormitus

Muiden kuin maa- ja metsätalouden osuus järven ulkoisesta kuormituksesta on jo aikaisemmissa selvityksissä todettu vähäiseksi. Esimerkiksi peltoviljelyn kuormitusosuudeksi on arvioitu noin 5 % järven ulkoisesta kuormituksesta. Lestijärven kirkonkylä on viemäroity Kinnulaan kunnalliselle jätevedenpuhdistamolle. Valuma-alueella ei ole merkittäviä teollisuuden kuormituslähteitä. Loma-asutuksen vesiensuojelullinen tilanne on kunnasta saatujen ennakkotietojen mukaan hyvä. Muun viemäroimättömän haja-asutuksen järveen kohdistuva hajakuormituspotentiaali on kiinteistöjen lukumäärän sekä sijainnin perusteella arvioitu vähäiseksi.

Edellä mainituista syistä pääasiallinen tarkastelu kohdistettiin metsätalouden ja turvetuotannon ojituksiin järven päävaluma-alueilla, joihin kuuluvat Lehtosenjoen ja Pappilanjoen alueet. Lopullisessa priorisoinnissa päädyttiin Lehtosenjokeen ja sen osavaluma-alueiden osalta erityisesti Teerinevan entisen turvetuotantoalueen vesiensuojelukysymyksiin.

6. Soveltuvien vesiensuojelutekniikoiden tarkastelu ja valinta

Metsätalouden valikoiduttua pääasialliseksi tarkastelukohteeksi tuli myös vesiensuojeluun käytettävissä oleva keinovalikoimaa rajata tämän mukaiseksi. Suurista valuma-aluekokonaisuuksista johtuen perinteisistä yksittäisistä pintavalutuskenttä tai laskeutusallas -vaihtoehdoista oli luovutettava varsin nopeasti. Näiden sijaan asiaa ryhdyttiin tarkastelemaan laajempina kokonaisuuksina teemalla ”valunnansäätö”, joka käsittää kokonaisvaltaisen uomakohtaisen tarkastelun, jossa eri vesiensuojelutekniikat ja maankäyttölajeittain tavoiteltava peruskuivatussyvyys sovitetaan yhteiseksi toimintakokonaisuudeksi paikallisia maasto-olosuhteita ja maankäyttömuotoja hyödyntäen.

Päätavoitteet valunnansäätöhankkeissa (vastaavista toimenpiteistä käytetään myös termiä ”virtaamanhallinta”) ovat samat kuin kaikissa vesiensuojeluhankkeissa. Toimenpiteellä tavoitellaan ensisijaisesti peruskuivatusvesien positiivisia laadullisia muutoksia, kuten ravinnekuormituksen ja kiintoainekuormituksen vähentämistä. Lisäksi valunnansäädöllä voidaan hankkeiden toteutustavasta riippuen saavuttaa ennallistavia vaikutuksia erityisesti suometsissä sekä vaikuttaa kaikilla metsäpohjatyypeillä metsien liialliseen kuivumiseen nostamalla pohjaveden pintaa.

Lestijärven valuma-alueella on viime vuosina toteutettu valunnansäätöhankkeita yksityisillä mailla ainakin Jokinevanpuron alueella ja valtion mailla Metsähallituksen toimesta Lehtosenjoen keskiosalla sijaitsevilla Joutennevan ja Tummunnevan alueilla. Näistä hankkeista saatavia käytännön havaintoja ja tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa myös alueen muissa vastaavilla tekniikoilla toteutettavissa vesiensuojeluhankkeissa.

Hankkeen loppuvaiheessa ohjausryhmässä valmisteltiin Lestijärven kunnanhallitukselle esitys JTF-rahoituksen hakemiseksi Teerinevan alueen vesiensuojeluratkaisujen suunnitteluun. Tavoite jatkohankkeesta ei kuitenkaan toteutunut vielä esiselvityshankkeen aikana ja siihen palattaneen uudelleen esiselvityshankkeen päätyttyä vuoden 2024 aikana.

7. Tulevaisuuden toimenpiteet, ”järvikartta”

Eräs järvikarttatyön keskeisistä tavoitteista oli paitsi arvioida eri toimenpiteiden toteutusmahdollisuuksia niin myös priorisoida näitä keskenään parhaan mahdollisen vesiensuojeluhyödyn saattamiseksi. Näissä toimenpiteissä päädyttiin seuraavaan hankejärjestykseen, järvikarttaan:

1. Teerinevan alue laaja-alaisena vesiensuojelukysymyksenä
2. Lehtosenjoen valuma-alueella tehtävät valunnansäätöhankkeet
3. Pappilanjoen valuma-alueella tehtävät valunnansäätöhankkeet

Keskeisenä perusteena hankejärjestykselle pidettiin haastateltujen asiantuntijoiden näkemyksiä Teerinevan peruskuivatusjärjestelyihin edelleen liittyvistä riskeistä paitsi Lehtosenjoen myös Lestijärven järvioltaan vedenlaadulle. Teerinevaa laaja-alaisena vesiensuojelukokonaisuutena seuraavat omina suunnittelualuekokonaisuuksinaan Lehtosenjoen sekä Pappilanjoen valuma-alueisiin kohdistuvat yleiset suunnittelutarpeet, jotka alueen maankäyttömuotojen vuoksi kohdistuvat pääasiassa metsätalouteen. Lehtosenjoen alaosalle laskevaa Mustikkapuron valuma-aluetta tarkasteltiin sen pinta-alasta huolimatta osana Lehtosenjoen valuma-aluekokonaisuutta.

Esitys Lestijärven ”järvikartaksi” eli Lestijärven vesiensuojelun jatkotoimenpiteiksi liitteenä 1.

8. Jatkohankkeiden rahoituslähteet

Eräs esiselvityshankkeen päätavoitteista oli löytää ja valita rahoituslähteet Lestijärven vesiensuojelutyön seuraaviin vaiheisiin. Asiassa käytiin keskusteluja paikallisten asiantuntijoiden lisäksi Ympäristöministeriön, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen, Pohjanmaan vesi- ja ympäristö ry:n sekä Metsäkeskuksen vesitalousasiantuntijoiden kanssa. Rahoituslähteiden selvittäminen oli merkittävä osa hanketta siitäkin syystä, että tavoitteena oli hankkeen päätteeksi rahoituksen hakeminen ensimmäisen toteutusvaiheen kunnostussuunnitelman laatimiseen.

Syksyllä 2023 metsätalouden vesiensuojelussa olivat käytettävissä seuraavat rahoitusinstrumentit;

Lyhyt kuvaus rahoituslähteestä ja arvioitu tukitaso marraskuussa 2023:

- VaikutaVesiin -vesiensuojelun tehostamisohjelma 2019-2023
  - Avustusten haku 30.11.2023 asti
  - Pääpaino laajoissa hankkeissa
  - Kohdistaminen yksityiskohtaiseen hankesuunnitteluun sekä toteutukseen
  - Tukitaso vähintään 50 %, NATURA-alueyhteyksissä hankkeissa enemmän

-
- HELMI -elinympäristöohjelma 2021-2030
    - Käytössä pääasiassa ELY-keskuksen ja Metsähallituksen toteuttamiin NATURA-alueiden ennallistamisiin ja kunnostuksiin
    - Kunta-HELMI kuntien vastaaviin hankkeisiin
    - Voisi soveltua Teerinevan alueen ennallistamiseen
    - Tukitaso 80-95 %
  - Kemera -rahoitus
    - Alueella toteutetaan vuosittain joitain hankkeita Kemera -rahoituksella
    - Aloite yleensä maanomistajalta tai maanomistajaryhmältä
    - Metsäkeskus tutkii hankkeen edellytykset ja toteuttaa hankkeen
    - Motiivi vanhojen ojitusten aiheuttamien haittojen korjaaminen
    - Kemera-tukia koskevan lain voimassaolo päättyi 31.12.2023 ja aikaisemmin rahoitetut hankkeet rakennetaan loppuun
    - Metka -rahoitus uutena rahoitusinstrumenttina 1.3.2024 alkaen
  - JTF – Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto
    - Tavoitteena elinkeinojen monipuolistaminen, toimialan työvoiman sopeuttaminen sekä ympäristöllisten haittavaikutusten korjaaminen
    - Erityiskohteena Teerinevan alue tämän rahoituslähteen käytössä
    - Tukitaso 80 %

Edellä mainituista rahoituslähteistä osa poistui valikoimasta vuoden 2023 lopussa.

Esiselvityshankkeen aikana ELY-keskukselta saadun palautteen perusteella toimenpiteiden priorisoinnissa ensimmäiselle sijalle asetetun Teerinevan jatkosuunnittelu soveltuisi erityisesti JTF-rahoituksen avulla toteutettavaksi hankkeeksi. Tämän vuoksi ensimmäisen jatkohankkeen suunnittamisesta Teerinevan alueen suunnitteluun tehtiin ennen esiselvityshankkeen päättymistä esitys Lestijärven kunnalle. Esityksen keskeinen sisältö oli seuraava:

- Kunta päättää sitoutua hankkeeseen antamalla luvan hankesuunnitelman laatimiseen omistamalleen alueelle Teerinevalla Lehtosenjoen valuma-alueen Lestijärvelle aiheuttaman kuormitusriskin vähentämiseksi
- Kunta esittää Kaustisen seutukunnalle hankkeen vetovastuuta
- Kunta ei osallistu tässä vaiheessa suunnittelun omavastuuosuuden maksamiseen vaan omarahoitus katetaan yksityisiltä toimijoilta kerättävällä rahoituksella
- Kunta suosittaa kaikille alueen maanomistajille, että maanomistajat antavat luvan omistamiensa alueiden osalta Lestijärven valuma-alueen kunnostukseen tähtäävien suunnitelmien tekoon

Esitys ei johtanut rahoitushakemuksen laatimiseen osana esiselvityshanketta vuoden 2023 loppuun mennessä. Rahoitusinstrumentista saatujen tietojen sekä esiselvityshankkeen tuloksena jatkohankkeiden rahoituskysymyksiin palataan kuitenkin uudelleen vuoden 2024 aikana tavoitteena pitkäjänteisen hankejatkumon käynnistäminen alueesta, joka myös järven vedenlaadun kannalta on todettu tärkeimmäksi vesiensuojelukokonaisuudeksi.

---

9. Haastatellut asiantuntijat

Hankkeen aikana Lestijärven valuma-alueen tilasta, meneillään olevista hankkeista sekä mahdollisista jatkotoimenpiteistä käytiin keskusteluja eri asiantuntijoiden kanssa. Näissä keskusteluissa käytiin läpi erilaisia rahoitusinstrumentteja, niihin liittyviä yksityiskohtia sekä muita jatkosuunniteluun vaikuttavia asiantuntijanäkemyksiä:

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus;

Helena Puro 0295027029 helena.puro@ely-keskus.fi

- Vesiensuojelun tehostamisohjelma 2019-2023

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus;

Jari Nykänen 0503962120 jari.nykanen@ely-keskus.fi

Olli Autio 0407099679 olli.autio@ely-keskus.fi

- HELMI-ohjelma, soiden ennallistamishankkeet

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus;

Ari Koski 0295027350 ari.koski@ely-keskus.fi

- JTF – Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto

Ympäristöministeriö;

Inka Keränen 0295250403 inka.keranen@gov.fi

- Soiden ennallistamisen vastuuhenkilö

Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry;

Satu Järvenpää 0447778839 satu.jarvenpaa@vesiensuojelu.fi

- Taustatietoja, muun muassa Kolmen Vyyhti -hanke 2016-2018

Metsäkeskus;

Janne Ranta 0469236917 janne.ranta@metsakeskus.fi

- Aikaisemmin Kemera-tuet metsätalouden vesiensuojelussa 31.12.2023 asti
- Metka-tuet (Metsätalouden kannustejärjestelmä) 1.3.2024 alkaen

Tmi Arto Hautala;

Arto Hautala 0503513208 arto@artohautala.fi

- Paikallistuntemusta mm. Lestijärven vedenlaadusta ja kalastollisesta tilasta

Petteri Kiiskilä;

Petteri Kiiskilä 0504030377 petteri.kiiskila@gmail.com

- Ammattikalastaja, paikallistuntemusta Lestijärven kalastollisesta tilasta

Yhteystietoja voidaan hyödyntää myöhemmin muun muassa jatkohankkeiden suunnittelussa tarvittavien taustatietojen keräämiseen sekä tarkoitukseen soveltuvien rahoituslähteiden kartoittamiseen.

10. Tiedotus

Hankkeessa järjestettiin yleisötilaisuus 8.3.2023 jonka yhteydessä lähetettiin myös lehdistötiedote. Yleisötilaisuutta seurasi paikan päällä Lestijärven koulukeskuksessa sekä Teams yhteyden välityksellä noin 50 henkilöä.

Lestijärvi-viikon yhteydessä hanketta esiteltiin 5.7.2023 tietoisikuna osana ympäristöasioihin liittyvää tapahtumakokonaisuutta. Paikalla Lestijärven kotiseutumuseolla oli noin 30 henkilöä.

Alueen maanomistajille suunnattu keskustelutilaisuus järjestettiin Lestijärven koulukeskuksessa 9.11.2023. Tilaisuudessa oli paikalla ainoastaan kuusi henkilöä ja kaksi Teams-yhteyden välityksellä. Tilaisuudesta tiedotettiin ennakkoon kuntatiedotteessa, jonka lisäksi kutsu oli tarkoitus välittää metsänomistajille sähköpostitse paikallisen metsätalousorganisaation kautta. Tieto siitä, että maanomistajille suunnattu sähköpostikutsu ei kuitenkaan ollut päätyntä vastaanottajille, saatiin vasta tilaisuudessa.

Lestijärven kohdistuvia vesiensuojelutavoitteita ja niihin liittyviä hanke-ehdotuksia tullaan esittelemään alueen maanomistajille ja yleisölle vuoden 2024 aikana järjestettävissä tilaisuuksissa. Samalla jatketaan seuraavien hankevaiheiden valmistelua päämääränä ensimmäisen konkreettisen suunnitteluhankkeen käynnistyminen vielä vuoden 2024 aikana.

11. Kustannukset ja rahoitus

Esiselvityshankkeen rahoitus muodostui Leader-toimintaryhmä Pirityisten kautta myönnetystä julkisesta tuesta, yksityisestä rahoituksesta sekä hankkeen hyväksi tehdystä vastikkeettomasta työstä. Yksityisestä rahallisesta osuudesta vastasivat uusiutuvan energian yhtiö OX2 sekä lähdevesiä ja virvoitusjuomia valmistava Finn Spring Oy.

Taulukko 1; Lestijärven kunnostuksen esiselvityshankkeen toteutuneet kustannukset ja rahoitus

Kustannukset Ajalla 2.5.2022-31.12.2023	Hyväksytty Kustannusarvio	Toteutuneet Kustannukset
Palkkakustannukset	1 500,00	1500,00
Ostopalvelut	21 500,00	18000,00
Vastikkeeton työ	2 000,00	2 000,00
Kustannukset yhteensä	25 000,00	21 500,00
Rahoitus Ajalla 2.5.2022-31.12.2023	Hyväksytty rahoitussuunnitelma	Toteutunut rahoitus
Tuki Yhteensä	20 000,00	17 200,00
Omarahoitus	5 000,00	4 300,00
Rahoitus yhteensä	25 000,00	21 500,00

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 21 500 EUR. Tästä tuen osuus oli yhteensä 17 200 EUR mikä on 80 % hankkeen kokonaiskustannuksista.

Hankkeen yksityisestä rahoitusosuudesta 4 300 EUR (20 % kokonaiskustannuksista) vastasivat Finn Spring Oy sekä OX2 sekä paikallinen talkootyö.

12. Tulokset ja vaikutukset

Lestijärven Järvikartta -hankkeessa perehdyttiin aikaisempien järven biologista ja kemiallista tilaa koskevien selvitysten sekä järveen laskevien valuma-alueiden toimialakohtaisen kuormituspotentiaalinn tunnistamisen kautta luomaan kokonaiskuva niistä toimenpiteistä, joita alueella tulee lähivuosina toteuttaa halutun vesiensuojelutason saavuttamiseksi. Tämän selvitystyön tuloksena syntyi toimenpidesuunnitelma, ”järvikartta”, jota voidaan hyödyntää jatkossa tulevien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toimenpidesuunnitelmassa ei oteta kantaa yksittäisten kunnostushankkeiden sijaintiin ja käytännön toteutukseen Teerinevaa lukuun ottamatta muutoin kuin valuma-alueella tehdyn priorisoinnin kautta. Priorisoinnista huolimatta alueen kaikkia toimijoita kannustetaan vesiensuojelutyöhön myös muilla toimialoilla ja kaikilla järveen laskevilla valuma-alueilla. Lopullisia toteutustekniikoitakaan ei ole rajattu muutoin kuin toteamalla, että esimerkiksi yksittäisten vaikutuksiltaan suppea-alaisten lasketusallashankkeiden sijaan suositetaan laajempien toimintakokonaisuuksien suunnittelua, johon myös aikaisemmin esille otettu käsite valunnansäädöstä perustuu.

Ennakkoon hankkeen keskeiseksi tavoitteeksi oli asetettu alueen maanomistajien sitouttaminen tulevien vesiensuojelutoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Tässä ei itsearvioituna onnistuttu halutulla tavalla, sillä esimerkiksi yleisen paikallisesti käytettävän tiedotustavan eli kuntatiedotteen kautta lähetetty kutsu maanomistajatilaisuuteen ei joko tavoittanut tai kiinnostanut kohdeyleisöä riittävästi, joka näkyi vähäisenä osallistumisena itse tilaisuuteen. Sitouttamista vaikeutti ehkä myös hankkeen fokus laajempien toimintalinjojen luomisessa, jolloin yksittäistä maanomistajaa koskettava konkretia puuttui keskustelusta lähes täysin. Myös maanomistuksen vuosikymmenten aikana tapahtunut pirstaloituminen ja ulkopaikkakunnilla asuvien maanomistajien suuri osuus vaikuttavat mahdollisuuteen tavoittaa kohderyhmä ilman laajoja postituksia ja monella eri alustalla jatkuvaa pitkäaikaista yhteydenpitoa. Tämän kaiken voidaan katsoa olevan seurausta hankkeen aikana tapahtuneesta luontaisesta tavoitteiden muovautumisesta, jolloin on ymmärrettävää, että kaikkia ennalta suunniteltuja tavoitteita ei välttämättä tulla tämän tyyppisessä esiselvityshankkeessa saavuttamaan.

Esiselvityshankkeen vaikuttavuus mitataan tulevina vuosina käynnistettävien uusien jatkohankkeiden onnistumisena. Mittareina voidaan käyttää vesiensuojelusuunnitelmien määrää, toteutettujen hankkeiden määrää sekä toteutettujen hankkeiden seurannasta saatavia tuloksia. Esiselvityshankkeen tavoitteet voidaan katsoa toteutuneeksi, jos yksikin jatkohanke järvikarttatyössä priorisoiduilla valuma-alueilla toteutuu.

Hankejatkumo tulee edellyttämään järveä ja sen valuma-alueita käsittelevää tausta-ainestoa hankkekohtaisten rahoitushakemusten ja suunnitelmien tueksi. Esiselvityshankkeessa kerätty sähköinen aineisto Lestijärven kunnosta ja tilasta tehdyistä aikaisemmista selvityksistä muodostaa tulevien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettävän materiaalipankin.

---

13. Toteutusolelutukset ja riskit

Vesiensuojelutyön jatkaminen järvikarttasuunnitelmaan perustuvassa laajuudessa edellyttää tulevina vuosina huomattavia resursseja suunnitteluun sekä toteutukseen. Näitä resursseja ei välttämättä ole saatavissa paikalliselta tasolta alueellisten toimijoiden pienen lukumäärän sekä hallintoyksiköiden rajallisen koon vuoksi. Kaikessa jatkotyössä on oletuksena ulkopuolisen rahoituksen hyödyntäminen kaikilla hankkeiden osa-alueilla näiden suunnittelusta aina käytännön toteutukseen.

Selvityshanketta laadittaessa esillä olleiden suunnitteluun kohdistuvien jatkohankkeiden rahoitusvaihtoehtojen omarahoitusosuudet vaihtelivat 50 - 80 prosenttiin. Paikallisten resurssien rajallisuudesta johtuen jo tämä saattaa laajoissa hankkeissa muodostua rajoittavaksi tekijäksi. Hankkeessa ei tehty laajempaa taloudellisiin resursseihin liittyvää arviota siitä, minkä kokoiseksi esimerkiksi suunnitteluhankkeiden kustannusarviot voisivat kasvaa niin, että niihin kyettäisiin vielä keräämään paikallisesti tarvittava omarahoitusosuus. Toisaalta hankkeen aikana oli esillä hanke-ehdotus noin 30 000 euron suuruisesta hankkeesta, jonka omarahoitusosuus olisi edellä mainittujen prosenttiosuuksien valossa 6 000 – 15 000 euroa. Tätä pidettiin vielä mahdollisena toteuttaa paikallisin voimin.

Yksityisten maanomistajien osuus alueen pinta-alasta on noin puolet valtion omistaessa loput metsistä. Lehtosenjoen ja Pappilanjoen valuma-alueilla tämä näkyy siten, että valuma-alueiden alaosilla lähellä järveä yksityisten maanomistajien osuus pinta-alasta on suurin ja vastaavasti lta-vaosilla valtio on suurin maanomistaja. Tilusrakenteesta johtuen laaja-alaisia kunnostushankkeita ei todennäköisesti kyetä toteuttamaan ainakaan valuma-alueiden keski- ja alaosilla niin, että toimenpiteet kohdistuisivat ainoastaan esimerkiksi valtio -maanomistajaan. Lisäksi on huomioitava, että valtio on jo toteuttanut joitain vesiensuojeluhankkeita omistamallaan alueilla. Hankkeen yhteydessä käytyjen keskusteluiden perusteella valtio suhtautuu kuitenkin edelleen myönteisesti vesiensuojelun edistämiseen. Tällä perusteella suurin maanomistusoloihin suuntautuva epävarmuustekijä kohdistuu edelleen yksityisiin maanomistajiin.

Yksityisten maanomistajien saaminen mukaan vesiensuojelutyöhön ja sitouttaminen on edelleen avainasemassa kaikessa järven tilaan kohdistuvassa suunnittelussa. Eräänä erillisenä jatkohankkeena voisi tämän vuoksi tulla kysymykseen pelkästään maanomistusoloihin sekä tiedottamiseen keskittyvä hanke, jonka tulokset palvelisivat myöhemmin kaikkea alueelle kohdistettavaa suunnittelu- ja kunnostustyötä.

Esiselvityshankkeen alkuperäinen päättymisaika oli 31.10.2023 mutta sille haettiin ja myönnettiin jatkoaikaa 31.12.2023 asti. Syynä jatkoajan hakemiseen oli H5N1-lintuinfluenssaepidemian puhkeaminen turkiselinkeinossa, johon liittyvien korvauskysymysten laskenta ja korvaushakemusten vireillepano johti syyskesällä ja syksyllä merkittäviin muutoksiin konsultin työajankäytössä.

Vetelissä 29.12.2023

Kaarle Kaistila, +358 400 462 101, kalle@tuuliruusu.fi

LIITTEET:

1. Tulevaisuuden tavoitteet ja toimenpiteet Lestijärven vesiensuojelussa - Lestijärven järvikartta

LÄHTEET:

1. Joensuu, S., Kauppila, M., Lindén, M. & Tenhola, T. 2019. Metsänhoidon suositukset vesiensuojeluun, työopus. Tapion julkaisuja.
2. Juha Jämsén, Metsäkeskuksen julkaisu nro 5/2011. Ohjeistus virtaamansäätöpadon rakentamiseen, Metsäkeskus Keski-Suomi, helmikuu 2011
3. Tapio Oy, Metsänhoidon suositukset <https://metsanhoidonsuosituksset.fi/fi>
4. Petteri Kiiskilä 2023. Lestijärven tila kalastajan näkökulmasta. Esitelmä
5. Pohjanmaan Vesi ja Ympäristö ry 2018, Kolmen Vyyhti -hanke. Lestijärven valuma-alue selvitys
6. Jarkko Pyyluoma. Pohjanmaan Vesi ja Ympäristö ry 2018, Kolmen Vyyhti -hanke. Lehtosenjoen alaosan valuma-aluekarttoitus 28.6.2018.
7. Kari-Matti Vuori et al. 2021. PuuMaVesi -hankkeen loppuraportti 30.1.2021
8. Juha Kinnunen 2020. Hiilipörssi/Lestijokiseudun Ympäristö ry. Lestijärven ja Halsuan soiden ennallistamistarkastelu (eri kohteita)